

Elk goed feest is het feest van het volledig leven

Notker Wolf osb vertaling: Jan Glorieux

E MOET EEN FEEST plannen ‘zoals het komt’, zegt de volksmond – desnoods wacht je zelfs niet ‘tot het je uitkomt’. Met andere woorden, je moet gelegenheden te baat nemen om te vieren. En ze van tijd tot tijd ook zelf scheppen. Dat gebeurt vandaag de dag behoorlijk vaak. Alle mogelijke jubilea zijn aanleidingen om te vieren, ook die waaraan mensen vroeger nooit dachten: vijftien, twintig, dertig of 35 jaar... En waarom niet ook een eerste lustrum vieren? Vijf jaar betekent wel degelijk iets. (Zeker voor een blad als *De Kovel*.) Mensen hebben behoefte om te vieren. Vieren maakt de mens tot mens. Bij dieren is mij niets dergelijks bekend. Het is de mens die viert – en in het feest beleeft hij zijn mens-zijn.

Kwaliteit en goed gevoel

Kortgeleden speelde ik in de abdij van Sankt Ottilien met mijn rockband Feedback¹ bij het jeugdfestival van het bisdom Augsburg, en daarbij dacht ik opnieuw aan het vers uit het boek Spreuken, dat in de Duitstalige Bijbel een verwijzing naar het spel bevat: “Mijn vreugde bestaat erin bij de mensen te spelen.” (Spr 8,31)² Op diezelfde dag vond het driejaarlijkse circus van de school en het klooster plaats, een *event* waarin leerlingen, leerkrachten en medebroeders met clowneske toestanden, dressuur van kleine dieren en jongleuracten hun beste beentje voorzetten. Zelfs dom Jeremias Schröder, aartsabt van de benedictijnse missiecongregatie Sankt Ottilien, nam deel met een bijzonder optreden. Hij oogstte daarmee ongelooflijk veel bijval. Maar het belangrijkste is dat de scholieren bij zo’n happening de kans krijgen andere kwaliteiten ten tonele te brengen dan de vaardigheden die ze op ‘grijze’ schooldagen laten zien.

Of het nu in festivals, jeugd ontmoetingen of Wereldjongerendagen gebeurt, jonge mensen willen gewoon feestvieren. Vieringen zijn het hoogtepunt van het leven; daarin komt alles samen. Feesten noemen ze bij ons ook: een feestje bouwen of een fuif houden. Het hoeft allemaal niet veel om het lijf te hebben. Toch willen jongeren er veel vrienden bij hebben, ze nodigen uit via Facebook³ maar voelen zich dan

Notker Wolf osb (*1940) is sinds 2000 abtprimaat van de benedictijnen. Als hoogste vertegenwoordiger van de wereldwijde confederatie komt hem ook het leiderschap van de Sant'Anselmo-abdij in Rome en het kanselierschap van de pauselijke hogeschool van de benedictijnen toe. Notker Wolf raakte ook bekend dankzij enkele spirituele geschriften waarin hij het maatschappelijke debat niet schuwt.

overweldigd als er plots drieduizend fuifnummers voor de deur staan. Het is duidelijk: ook feesten moeten worden gepland, en een groot feest vereist een gedegen organisatie die garant staat voor het ‘goed gevoel’ bij de feestgangers. Zelfs hier geldt: geen vrijheid zonder verantwoordelijkheid, geen ontspanning zonder binding aan een ordening.

Bij feestjes of party’s van jongeren bespeuren we nog iets van de speelse vreugde van een kind. Voor volwassenen betekent vieren vooral: afstand nemen van het leven van alledag. Mensen trekken voor feesten andere kleren aan. Het hoogtepunt is bijvoorbeeld de trouwjurk van de bruid. Maar niet alleen de bruid schittert. In Rome zie je bij een huwelijk de hele mode de revue passeren, ook de herenmode. Het lijkt vaak dat die kleding maar één keer zal worden gedragen, in het beste geval nog een tweede keer bij een ander huwelijk. Mens-zijn is meer dan werk, ook meer dan de gewone vrije tijd. Precies de feestkleding drukt dit besef uit. Wie feestviert, toont zich van een andere kant. Bij feestelijke gelegenheden etaleert de mens zijn hele schoonheid en veredelt hij ze door middel van de cultuur.

Feestelijke bijeenkomsten en vieringen zijn, hoe serieus ze ook bedoeld zijn, geen uitingen van dodelijke ernst. De vrijheid van het speelse kind klinkt ook mee in het feestgejubel, in de muziek, in de dans. Het mag er ook – althans tot op zekere hoogte – wel eens uitgelaten aan toe gaan. Met de druk van de gebruikelijke rollen in het beroepsleven en de dwang der gezinsverplichtingen hoeft het even niet zo nauw genomen te worden. Wie vol vreugde is, wil zich niet direct weer laten insnoeren. Wie feestviert denkt niet na over de details, maar danst uit pure vreugde. Hij is als de oudtestamentische koning David die, toen hij de verbondskist in Jeruzalem binnenhaalde, zijn pronkgewaden aflegde en met niet meer dan een lendenschort om zijn middel de dans inzette. Davids vreugde over de aanwezigheid van God kende geen grenzen. Niet verwonderlijk: God is zelf de oneindige. Niet altijd wordt voor de vreugde van anderen het nodige begrip opgebracht. Ook de Bijbel bericht daarover: toen Michal, de dochter van Saul, door het venster

keek en “koning David zag dansen en springen voor de HEER, begon ze hem te minachten” (2 Sam 6,16).

Maar er zijn ook party's en feestjes voor jongeren die geen barrières dulden en dan ook vaak in comazuipen eindigen. Hier is het vieren geen uitdrukking van een overvloeiende vreugde meer, maar het vege teken van een soort wanhoop. De bezoekers van die bedenkelijke bacchanalen verdoven de uitzichtloosheid en de tristesse van hun bestaan. Ze geven zich over aan de puberale neiging om keer op keer te bewijzen dat wie het vertier het langst uithoudt, de sterkste is. Niks meer dan een primitieve krachtmeting dus.

Een thuis op aarde

Vraag is of en hoe wij jonge mensen kunnen leren wat een goed feest is. Hoe kunnen ze de belevenis van een echt feest genieten? Daarvoor hebben ze vrienden nodig die hen eens meenemen naar een feest van geloof. Vieren is de uitdrukking van gemeenschap en sticht die gemeenschap ook. Zei Jezus niet dat de heer die een feest inrichtte zijn dienaren de straat op stuurde en de poorten liet openen om de armen binnen te halen? (vgl. Lc 14,21-23) Arm zijn niet alleen de hongerigen en de lammen; ook wie geen echte vreugde meer ervaart, geen vreugde aan het leven of aan de toekomst, is arm. Ik herinner mij het voorval van een medebroeder-benedictijn die zich na een hartaanval wegens zijn handicap had geïsoleerd. Zijn bloedzuster dwong hem naar de gemeenschap van de broeders terug te keren. De monnik gehoorzaamde en hij leefde weer op, zelfs fysiek. Ook dat is een reden tot feestvieren, want “je broer was dood en is weer levend geworden” (Lc 15,32), hij is weer onder de levenden.

De mens is noch voor het alleen-zijn geboren, noch om te treuren. De mens heeft aanleg tot gemeenschap, hij wil zich met anderen om dingen en gebeurtenissen verheugen, ook als de grote vreugdes op hogere leeftijd beginnen weg te vallen. Ik heb blij mensen op hun ziekbed meegemaakt, medebroeders en medezusters die nog blij waren om elke dag dat ze de rozenkrans konden bidden, monniken en monialen die een nieuwe levenszin ontdekten in de mogelijkheid om met hun lijden en bidden het leven van de gemeenschap mee te dragen. Ieder bezoek was voor hen een klein feest. Of zoals paus Gregorius de Grote het de monnikenvader Benedictus in de mond legt bij de beschrijving van de passage waarin een priester op Pasen bij hem komt: “Het is Pasen, want ik mocht jou zien.” (Gregorius de Grote, *Dialogen* II, 1,7)

Toch kan de feestvreugde ook in de stilte plaatsvinden. Zo is het telkens als ik op kerstavond in Sant'Anselmo na het avondeten in mijn kamer kom, een kaars aansteek en mij door het kerstevangelie laat aanspreken. De vreugde over een God die zich in de gestalte van een klein kind tot ons mensen heeft toegewend, leeft in mijn hart op. Dit is geen narcistische vreugde, geen op zichzelf staand genot, maar het genot om het uur van een nieuw begin, met de vreugde in het hart omdat we opnieuw mens onder de mensen kunnen worden. “Verschenen is de goedheid en de mensvriendelijkheid van God”, schrijft Paulus. (Tit 3,4) Die liefde moeten

wij op de mensen afstralen. Een vreugde die tot stand komt in ons ja-woord tot anderen die daardoor God in zichzelf ervaren – God die hen een thuis verschaft op aarde.

Dan naar het getijdengebed gaan om met de broeders en zusters het mysterie van de verlossing te vieren, de bevrijding van de kettingen van de zonde, eerst nog verborgen in de lauden, daarna in de volle glans en de feestelijke gewaden – dat is werkelijk vieren! Bij het Gloria weerklinkt het orgel in al zijn registers, om ons dan met de tonen van de kersthymne te begeleiden. Het zijn unieke koorgezangen die de teksten ook nog extra in reliëf zetten. En dan zwijgen we nog van het heilig triduum dat het feest van de verrijzenis inluit. De indrukwekkende ceremonie van de voetwassing is allerm minst een louter esthetische ritus, wel een uitdaging: “Ik heb jullie het voorbeeld gegeven: je moet doen zoals Ik voor jullie heb gedaan.” (Joh 13,15) Veel mensen komen naar Sant’Anselmo om met ons de gedachtenis van het kruis te vieren. En uiteindelijk is er ook voor hen die glans van de paasnacht. Volgens mij vormen de lichtsymboliek, het water, de feestelijke gewaden, de zang en het orgelspel de kern van het feest. Maar vooral de grote schare concelebranten en gelovigen. Zoals de middernachtmis op Kerstmis mondt ook de paasviering uit in een *agapè* met de mensen die bij ons zijn komen vieren en het ritueel tot het einde hebben uitgehouden. Het mysterie van de verlossing bevrijdt van het egoïsme en verbindt ons opnieuw tot één gemeenschap.

Vrijheid en vreugde

Hier komt aan het licht wat een feest voor ons betekent. Wij mensen komen tot onszelf, wij komen tot voltooiing. Wij raken de kern van onze menselijke existentie. God heeft ons als zijn beeld en gelijkenis geschapen, en hiermee verleende Hij ons een waardigheid die boven al het wereldlijke uitstijgt. Hij heeft ons vrijheid van denken en beslissen geschonken, maar tevens de vrijheid om het wonder van zijn schepping te aanschouwen, zoals die zich toont in een waterdruppel die in de zon glanst. De vrijheid ook om zelf scheppend uit de hoek te komen. Mensen hebben gebruiksvoorwerpen van bij het begin der tijden versierd, maar kunstenaars hebben ze door de tijden heen telkens weer hernieuwd en voltooid. God heeft ons de vrijheid gegeven om het kwinkeleren en kwetteren van de vogels te beluisteren, maar ook om zelf muziek te scheppen, muziek die in staat is om het hele scala der menselijke stemmingen weer te geven: de vreugde en de treurnis, de eenzaamheid en de nood, de voldoening en de twijfel. De psalmen verklanken alle emoties die het menselijke hart herbergt: weeklacht, nooddruf, dankbaarheid, lofprijzing. Daarnaast is er ook de vreugde van de beweging en het ritme, die zich laten ‘aaneenklitten’ tot verschillende soorten dansen: de energetische, opzweepende groepsdans van een Afrikaanse stam, de beheerste en tegelijk opgewekte danspasjes van Kenyanen of Congolezen die met de offergaven naar het altaar schrijden, de losse en ritmische lichaamsbewegingen in de disco- tent, de verheven elegantie van een walsend paar of een danskoppel dat sierlijk over het ijs glijdt. Alles wordt menselijk, als het ware in ‘voordelig pachtgoed’ omgebogen, tot feestcultuur gevormd.

Hoewel de mens door geweld, haat en foltering het eigen gelaat en dat van anderen schendt, toch blijft het verlangen naar een andere, hogere vorm van mens-zijn. Zelfs in oorlogstijden wordt in armoedige omstandigheden Kerstnacht gevierd, brengen moeders hun kinderen ter wereld en omringen ze hen met liefde, wiegen ze hen op de arm. In elk feest, zelfs bij een louter wereldlijk feest, welt de hoop op dat het prachtige gelaat van de mens opnieuw hersteld wordt, dat de mens vrij wordt om zijn ware gelaat te tonen, een gezicht van de liefde, een gezicht dat vreugde uitstraalt.

Gods feest

God heeft de mens niet alleen op een prachtige manier herschapen door Jezus Christus, Hij heeft hem in de Mensenzoon ook een nieuwe hoop geschonken, een levensvervulling in eindeloze vreugde, een gemeenschap met de goddelijke Vader en alle heiligen. Met welk beeld heeft Jezus geprobeerd ons met die hoop vertrouwd te maken? Dat van het eeuwige gastmaal en de eeuwige bruiloft. De wijn zal er evenmin ontbreken als op de bruiloft van Kana. De middeleeuwse kunstenaars hebben, in overeenstemming met het denken van hun tijd, een wat andere voorstelling in hun schilderijen en fresco's vereeuwigd: God als koning op een hoge troon, daaronder de engelen met hun hemelse instrumenten, aansluitend de pausen, kardinalen, bisschoppen en leden van de kloosterordes, en tot slot ook de martelaars en de maagden, allen mooi volgens hun rang en stand opgesteld. Of dat overeenkomt met de hemelse bruiloft waarop wij allemaal uitgenodigd zijn? Ik geloof dat wij de bijbelse voorstellingen weer voor ogen moeten halen, die van het gastmaal en de eeuwige bruiloft. Konden wij ons maar voorstellen hoe het er op een tweeweeks oosters huwelijk aan toe ging in de tijd van Jezus... En wat mij nog het meest interesseert, is naast wie ik kom te zitten. God heeft zijn eigen humor, maar die van mij mag er ook wezen.

De mens komt uit God voort en hij wordt door diezelfde God vernieuwd en thuisgebracht. Wat blijft ons mensen nog te doen? Wij mogen gerust zeggen dat wij een leven leiden zoals dat van een heilige. Maar wie slaagt daar werkelijk in? Ik geloof dat de heerlijkheid van God zo groot is dat zij ooit al het duister en de smet van onze zonde zal overstralen. Zijn barmhartigheid is zo oneindig dat Hij, overeenkomstig de gerechtigheid die door Hem heerst, ons niet alleen vergeeft, maar ons ook het beste gewaad aantrekt, een ring aan de hand steekt, schoenen aantrekt, het vetgemeste kalf slacht en ons met anderen laat vieren en vrolijk zijn. Hij zal met ons een vrolijk feest beginnen. Want ook voor ons geldt: "Wij waren dood en leven weer." (vgl. Lc 15,22-24)

Ik herhaal de vraag: als God ons zo met gaven overlaadt, wat kunnen wij dan zelf nog doen? Wij zullen niet alleen klein worden van dankbaarheid, maar gewoon in jubel uitbreken. Het motet *Exsultate, jubilate* van Wolfgang Amadeus Mozart is een dergelijke jubelzang. Dat is de muziek die ik op zondagmorgen het liefst hoor. Maar benedictijnen hebben ook een eigen muzikale schat. Het offertorium *Jubilato Deo, universa terra* behoort tot het mooiste wat het gregoriaans heeft voortgebracht:

“Jubelt voor God, alle landen der aarde. Zingt voor zijn Naam een psalmenlied. Kom en hoor, en ik zal jullie, die God vrezen, vertellen wat de HEER mij aan groots heeft gedaan.” Wij hebben het niet verdiend, maar God schenkt ons zijn gaven zonder maat. Dit is ook de jubel van Maria over haar uitverkiezing. *Magnificat*. Wij worden klein en mogen ons dankbaar verheugen, zoals kinderen in al hun onbevangingheid en vrijheid. Dit is het feest, niet alleen van de mens, maar ook van God.

Noten (van de redactie)

- 1 Het is al lang geen geheim meer dat de abtprimaat dwarsfluit en elektrische gitaar speelt – en dat laatste doet hij vooral in de religieuze rockband Feedback. Toen Deep Purple in Benedikt-beuern optrad, speelde hij – heel verrassend! – zelfs mee in ‘Highway to Hell’.
- 2 In dat bijbelfragment is (het kind) Wijsheid aan het woord. De Nieuwe Bijbelvertaling legt minder uitdrukkelijk een link met het spel – “Ik was altijd verheugd in zijn aanwezigheid, vond vreugde in zijn hele aarde en was blij met alle mensen” (Spr 8,30b-31) – maar de grondtoon is ontegenzeggelijk ook die van het feest.
- 3 De abtprimaat bleek hier, zoals wel vaker in zijn geschriften, een profetisch woord te spreken. Zijn essay was nog maar enkele weken aangeleverd, of er brak in het Groningse villadorp Haren een heus ‘brokkenfeest’ uit. Op 21 september liep daar een beoogd verjaardagsfuijfe voor een zestienjarig meisje volledig uit de hand. Duizenden ongenodigden, die zich door een foutje op Facebook als uitgenodigd beschouwden, kwamen voor een ludieke avond die ze, naar analogie met de Amerikaanse film *Project X* (over drie nerds wier feestje op een fiasco uitdraait), tot ‘Project X Haren’ uitriepen. Relschoppers jutten honderden jongeren op, die vervolgens een complete ravage aanrichtten.